

HECE

347
KASIM 2025

HECE

AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ

ISSN 1301-210X

Yıl: 29 Sayı: 347

Kasım 2025 (Her ayın birinde yayımlanır.)

Yayın Türü: Ulusal

Hece Yayıncılık Ltd. Şti. Adına Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü
Ömer Faruk Ergezen

Yayın Yönetmeni
Hatice Bildirici

Yayın Kurulu
Âtîf Bedir, Eyyüp Akyüz, Faruk Uysal, İbrahim Demirci,
Özlem Güner

Yönetim Yeri
Konur Sk. No: 39/1 Kızılay/Ankara

İletişim
Tel: (312) 419 69 13 Fax: (312) 419 69 14
www.hece.com.tr
e-mail: hece@hece.com.tr, bilgi@hece.com.tr

 twitter.com/hecedergi

 facebook.com/hecedergisi

Son Okuma: İbrahim Demirci

Teknik Hazırlık: Hece

Kapak: www.sarakusta.com.tr

Baskı: Emsal Matbaa Tanıtım Hizmetleri San ve Tic.Ltd.Şti.
Bahçekapı Mah. 2477. Cadde. No:6 Etimesgut/Ankara

Hece Basın Yayın Ltd. Şti.

2025 Yılı Abonelik Bedeli:

Hece Dergisi: 3.560 TL

Heceöykü: 1.459 TL

Hece Dergisi+Heceöykü: 4.015 TL

Hece Dergisi Kurumsal: 6.800 TL

Heceöykü Kurumsal: 3.900 TL

(2025 Yılı Dergi Aboneliğine 2025 Özel Sayıları Dâhildir.)

Posta Çeki: 149582

Hece Basın Yayın Ltd. Şti.

İlkelerimize uymayan ilanlar alınmaz.

Baskı Tarihi: 31.10.2025

İÇİNDEKİLER

4 AVLUDA KARŞILAMA

Hatice Bildirici, 4

5 İLLÜSTRASYON

Zeynep Hilal Özder, 5

6 EŞİK

İbrahim Demirci, Kasım, Kasımpatı ve Krizantem, 6

7 ŞİİR

Hüseyin Atlansoy, Yeni Başlayanlar İçin 21 Derste Şiir Nasıl Yazılır: 11 - VİTRİN, 8

İhsan Deniz, Jumbo, 9

Cevdet Karal, Falçata, Kış 1988, 11

Mustafa Muharrem, Cetvel, 12

Mustafa Ruhi Şirin, En Çok Kırılan, 14

Mustafa Köneçoğlu, Dünya İçin Üç Üçlük, 15

Güven Adıgüzel, Son Penâh, 16

Ayşegül Baytut, El Yordamı, 17

Yunus Emre Altuntaş, Başkan Trump Cehennemde, 18

Yara Al-Ostaz, Enkaz Altından Sesleni, 21

23 ÇEVİRİ ŞİİR

Robert Frost, Gül İstiyoruz, Türkçesi: Faruk Uysal, 23

25 SÖYLEŞİ

Ramazan Minder ile Kültür Arkeolojisi, Söyleşi: Özlem Güner ve Naciye İnci, 25

42 DOSYA: EDEBİYAT ARKEOLOJİSİ

Sunuş, Dosya Editörü: Özlem Güner, 42

Sevengül Sönmez, Edebiyat Arkeolojisi Yazarın, Şairin ve Eserin Arka Bahçesini Kurcılar..., 44

Mehmet Narlı, Akademik Edebiyat Eğitiminin Arkeolojisi, 46

Selçuk Atay, Kanon-Dışının İzinde: Türk Romanında Arkeolojik Okumaların İmkânları, 56

Yakup Öztürk, Edebiyatta Keşif Üzerine, 64

İbrahim Demirci, Algı Olguyu Nasıl Bozar?, 70

Gökçe Özder, Edebiyat Tarihlerinde Neden Çocuk Kitapları Yer Almaz?, 74

Selçuk Küpçük, 1980'den 2020 Yılına Çıkış ve Kapanmış Dergilere İlişkin Bir Ön Harita, 80

Mehmet Aycı, Kurtlar Çakallar Çaylaklar Kurt Kanunu Tartışmalarına Dair, 92

Sena Şen Kara, Tarih Yazımı ve Edebiyat Kanonu Arasında: Türkiye'de Kadın Yazarlığın İzini Sürmek, 96

102 BİR KİTAP HAKKINDA

Ali K. Metin, Satılık Adam Romanına Bir Giriş Denemesi, 102

109 BAŞKA BAKIŞ

Mehmet Solak, Günah Keçisi Kim?.., 109

112 GÖRME DENEMELERİ

Gülsen Kırac, Eylemin ve Etik'in Görünmez Hafızası: Ellerin Belleği, 112

117 IŞIĞIN BEKÇİLERİ: ANADOLU DERGİLERİ

Şeyma Sarı, Aşkının Yürüyen Yorulmaz – *Yolcu* Dergisi, 117

Ömer İdris Akdin ile *Yolcu* Dergisi Üzerine Söyleşi, Konuşan: Şeyma Sarı, 119

124 DENEME

Necmettin Turinay, Türkülerin Tarihi ve Klasik Zamanı- I, 124

126 MÜZİĞİN İZİNDE

Mahir Nakip, Uzak Soydaşlarımızın Müziği, 126

126 YAZI

Alaattin Diker, Tanrı Üzerine Konuşmak, 126

134 ŞAİRİN ALFABESİ

Yunus Emre Altuntaş, Modern Şiirde Ahenk ve Bütünlük Meselesi-I, 134

138 SINEMA

Mehmet Kırtorun, *Sami Blood*: Hafızayı Ölçen, Kimliği Susturan Dünya, 138

143 YAZI

Mehmet Doruk Kandemir, Panoptikon: Görülmeyenin Gözü, Görülenin Tutsaklığı, 143

146 PORTRÉ

Mehmet Ayıcı, "Andolsun Zeytine", 146

148 EDEBİYAT GÜNLÜĞÜ

Hazırlayan: Kaan Kayalı, 148

153 YAZI

Fatih Ögüt, Bir Rüzgardı Anadolu'dan, 153

155 KİTAPLIK

Ayça Bilge Yemiş, *Gündelik Şeylerin Güzelliği*: Hayretin Kapısı, 155

Elif Tekelek, Londra'dan Gurbete: *Londra Günlükleri*, 157

Elif Tekelek, Raflarda Unutulan Ürünler: *Edebiyat Dükkânı*, 158

Rüveyda Tulmaç, Bir Halkın Hafızası: *Haritalar*, 159

Şeyma Sarı, *Bahçıvan ve Ölüm* – Georgi Gospodinov, 160

avlude karşılama

sağa geldiniz. gazze’de bir nebze de olsa suların durulduğu ama filistin tekinsizliğin sürdüğü günlerde hazırladık dergimizi. sonbaharda, takvimin en içe dönük sayfalarındayız ve ufukta beliren kış, işleri yeniden düzene sokuyor; yazar masasına daha sağlam kuruluyor, sözcükler yerini buluyor.

ibrahim demirci “eşik”te kasım’ı ve kasımpatıdan krizanteme sonbaharı, kelimenin hafızasından geçirerek karşılıyor. ardından gelen şiirlerimiz, *hece*’nin sesini ve dikkatini kendi derinliklerinden sürdürüyor.

kültür tarihi ve arşiv çalışmalarıyla tanınan, özellikle osmanlı’dan cumhuriyet’e kültürel süreklilik ve hafıza konularında derinlikli araştırmalar yapan, beyazıt devlet kütüphanesi müdürü ramazan minder söyleşisinde **kültür arkeolojisi** üzerine derin bir yürüyüşe çıkıyoruz. minder, geçmişin raflarındaki sessizliği aralayarak kültürel hafızanın diri kalma çabasını anlatıyor.

özlem güner, hazırladığı “**edebiyat arkeolojisi**” dosyasıyla unutulmuş metinleri, görmezden gelinen yazarları ve edebiyatın dış halkalarında kalmış türleri dokuz hocamızın kıymetli görüşleriyle yeniden düşünmeye çağırıyor. akademik edebiyat eğitiminin eleştirisinden, kanon dışı metinlerin izini sürmeye; çocuk ve kadın edebiyatının görünürlüğünden edebiyat tarihçiliğinin yöntem sorunlarına kadar uzanan bu yazılar, edebiyat araştırmacılığına sorgulayan bir bakış teklif ediyor. *hece*, bu dosya ile geçmişini yeniden hatırlamanın ötesinde, edebiyatı **nere**de ve kimlerin sesiyle anlattığımızı sorgulatan bir tartışma zemini açıyor.

gülsen kıraç’ın “**görme denemeleri**” başlıklı yeni bölümünde resim okumalarına başlıyoruz; görmenin, bakışın ve yorumun kesiştiği bir alanı keşfe çıkıyoruz. **ışığın bekçileri: anadolu dergileri** dizimizde ise bu kez **yolcu dergisi**’ni misafir ediyor ve sanatla devam ediyoruz: mahir nakip “**müziğin izinde**” bölümünde uzak soydaşlarımızın ezgileriyle, necmettin turinay ise “**türkülerin tarihi ve klasik zamanı**” başlıklı üç bölümden oluşan dizisinin ilki ile biraz ileride sizi bekliyor.

sonbaharınız, kışınız mübarek; okumalarınız şen olsun.

hatice bildirici

İllüstrasyon: Zeynep Hilal Özder

KASIM, KASIMPATI VE KRİZANTEM

Cumhuriyet gazetesinin 7314. sayısı, Pazar 31 Birincikânun 1944 tarihini taşıyor. Ertesi günkü gazetede 1 İkincikânun 1945 tarihinde “İkincikânun” kelimesinin altında parantez içinde daha küçük puntolu ve fakat büyük harflerle (OCAK) kelimesini görüyoruz. Henüz anayasanın dilini Türkçeleştirmeyi ve birinciteşrin, ikinciteşrin, birincikânun, ikincikânun aylarını ekim, kasım, aralık, ocak yapmayı öngören yasalar çıkmamıştır ama *Cumhuriyet*, hükûmete yakın bir gazete olduğu için önceden bilgi alıp hemen uygulamaya geçmekten geri durmaz. Hatta 11 Ocak 1945 tarihli gazetenin ilk sayfasında “Türkçeleştirilen Anayasamız” başlıklı yazının altında şu açıklamayı görürüz: “Yarınki Ulus refikümüzde Falih Rıfkı Atayın imzasile çıkacak (...) makaleyi bildiriyorum.” Gazetenin muhabiri “telefonla” bildirmiştir. İstanbul’daki *Cumhuriyet*, Ankara’daki *Ulus*’un önüne geçmekte sakınca görmez.

10 Ocak 1945 tarihinde kabul edilen 4695 sayılı yasayla Teşkilâtı Esasiye Kanunu, yerini Anayasa’ya, 4696 sayılı yasayla da teşrinler ve kânunlar yerini ekim, kasım, aralık, ocak’a bırakmıştır.

Kasım kelimesi, eski takvimde yılın yarısını ve sonbahar kış günlerini bildirirdi. Şemseddin Sami, *Kamus-ı Türkî*’de Kasım günlerinin 26 Kasım’da başladığını yazmış. *TDV İslam Ansiklopedisi* 8 Kasım, *Nişanyan Sözlük*, Tarih-i Selânikî’ye dayanarak 11 Kasım demiş. Kasım günleri 180 gün sonra 6 Mayıs Hıdırellez gününde yerini 186 gün sürecek Hızır günlerine bırakırdı. İsterseniz Hızır’ın uzunluğunda bir teselli bulabilirsiniz. Benim yedi cehennem kapısına karşılık sekiz cennet kapısı bulunuşunda teselli bulduğum gibi.

Şemseddin Sami Bey, lügatinin “kasım” maddesinde “kasım çiçeği”ni şöyle tanımlamış: “Sonbaharda açan mütenevvi renkli çiçek. Fr. Chrysanthème.” Nişanyan’ın tespitine göre Ahmet Vefik Paşa, *Lehce-i Osmani*’de “pat: aster envaından yassı çayır çiçeği, kasım çiçeği. (...) frenk patı, saray patı.” bilgisini vermiş; “kasımpatı” ise ilk kez İbrahim Alaattin (Gövsâ)’nın *Yeni Türk Lügati*’nde görünmüş (1930). Hüseyin Kâzım Kadri’nin *Türk Lügati*’nde de kelime “kasım patı” biçiminde yer almış. O, kasım günlerinin rumî 25 ekimde başladığını yazmış ki 8 Kasım demektir.

Tevfik Fikret, “Krizantem” şiirini *Servet-i Fünun*’un 24 Aralık 1896 tarihli 302. sayısında yayımlamıştır. Dört üçlükten oluşan şiirin üçüncü üçlüğü “Kasımpatı” yerine “Krizantem”i tercih etmesinin sebebini açıklar gibidir:

Krizantem, bu nâmı pek severim,
Önce duydum onun lisânından;
Bana mûnis bugün o hâtıradır.

Şiirin son üçlüğü şöyle:

Hep onun yadigârıdır kederim;
Açılır sonbahar olunca ayân,
Krizantem içimde bir yaradır!

Fikret'in "krizantem" tercihi, onu ilk kez sevdiği birinden işitmiş olmasına bağlanabilir. Fakat pek çok Türk yazarının, şairinin kasımpatı dururken krizantem güzellemesi yapmasında kasımpatıyı bilmeme, tanımama ihtimali de, dışarıdan -özellikle Avrupa'dan- gelene duyulan sevgi ve hayranlık da etkili olmuştur, sanırım. (*Nişanyan Sözlük*, "krizantem" in 1918'de *Hukuk-ı Beşer* gazetesinde görüldüğünü yazmış, 22 yıllık bir sapma olmuş.)

Ümit Yaşar çiçeklerle doldurduğu "Kokulu Şiir" de "her nefes alışta içime dolar / krizantem, hanımeli, orkide" demiş. Ülkemizde Marksist devrimci hareket içinde kayda değer yeri olan Orhan Kotan (1944-1988) "Dosta Düşmana Karşı" şiirinde devrimci militanın emeğini "krizantem" e benzetir. Ahmet Kaya (1957-2000) sesinden dinleyebilirsiniz.

Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü tarafından 2020 Ekim'inden beri yayımlanan *Gecerken*'in Eylül 2024 sayısında Güven Adıgüzel'in "Altın Çiçeğin Sonbaharı; Krizantem" başlıklı bir yazısı vardı. Okumak isterseniz: <https://gecerken.com.tr/icerik.php?articleId=684>

Bizim bahçedeki çiçekler arasında da birkaç çeşit kasımpatı var, arada bir koklarım onları. O çiçeklere krizantem denmesinden rahatsızlık duymuyorum. Fakat biri, krizantem krizantem diye sayıkladığı hâlde "kasımpatı" dan habersizse üzülrüm doğrusu.

Bu yazı burada bitsin demişken Fikret'in Krizantem'inin dergideki hâlini görmek istedim. Şu adreste buldum: <http://www.servetifunundergisi.com/krizantem/>

Ve şaşırdım. Şiirin başlığında işaret edilen dipnotunda şunlar yazıyor: *Chrysanthème* = Bir nevi (sarı) çiçek, zehru's-sibâğ / *Kamus-ı Fransevî*.

Galiba Tevfik Fikret de "kasım çiçeği"ni, kasımpatıyı tanımıyor. Tanısaydı *Kamus-ı Fransevî*'ye başvurur muydu? Diyelim ki başvurdu, onun tanımla yetinir miydi?

Yazı burada bitsin derken bir de *Kamus-ı Fransevî*'ye bakayım, dedim. Şemseddin Sami Bey'in sözlüğündeki tanım *Servet-i Fünun*'da verilenden farklı, demek ki o tanım başka bir sözlükten almışlar. "*Chrysanthème*: Sarı ukhuvan", çok kısa, yetersiz, hattâ yanlış bir tanım. Şemseddin Sami Bey, *Kamus-ı Türkî*'de "mütenevvi renkli" dediğini unutmuş olmalı.

"Sarı papatya" nerede, kasımpatı nerede? Kasımpatının papatyayla ilgisi, sadece aynı aileden olmakla mukayyet.

Hüseyin Atlansoy

YENİ BAŞLAYANLAR İÇİN 21 DERSTE ŞİİR NASIL YAZILIR

11 - VİTRİN

kalemle yazarsın tercihen mürekkep kader içindedir
parmak uçlarıyla dokunursan akan ya süttür ya zehir
zeka imgenin kardeşidir nesneler ve olaylar arasında
hızlı bağ kurma yeteneği buluşur olmaz sanılanlarla
mayakovski örneğin dolaşır pantolon giymiş bulutla

zeka bir başına yetmez saflık hiza tutmalı yanibaşında
iliğine kadar billur hayret içinde dışında evreni taşımakta
vitrin büyük bir o kadar da küçük san nokta kıvamında
sanat imana benzer çeldiricilere kanmaz o asla kalmaz
iki kible arasında - kudüsü de bellidir mekkesi hep orada

kahve serttir süt yalın şeker zehir tıp diyor simgesi yılan
zeka saflık ve vitrini kendine gereç kılanlara aldanmayın
bir gösteri odası sanıyorlar sanatı saçtıkları neon ışıklarını
hep bir vasatın insanları ne düşer ne yükselir aynı modları
yaprak dersen kostümdür unutmuşlar cennet vatanımızı

23 Haziran 2025

İhsan Deniz

JUMBO

(...)

Kalamaki koyuna gidecekken o sabah ver
elini Söke Devlet Hastanesi.
Acilde, düşük bankette Def Leppard “Hysteria”
ile karşılıyor gelenleri. Üstelik Joe Elliott hiç
durmadan, hiç durmadan
merak ediyor: Kaç çıktı, kaç
çıktı troponin değeri?

Güneşi, denizi ve sahili alt
üst ediyor plajda namaz kılan kadın.
Terletiyor kalbimi.
Bu neden oluyor:
Köpeklerin geriye dönüp tekrar bakmaları ne kadar
trajikse, Caferli Ferizli arası uyuyakalmak
o kadar komikti.
Neden bu.
Oluyor.

Evrenin gölgesi mi, Emre’nin gölgesi mi?
Hangisi bizim için daha merhametli?
Yeniden fethederken Rodos’un yüzen odasını
Lâmia ile Leylâ karar vermek, karar
vermek kehanet gerektirir mi?

Kehanet gerektiren başka şeyler de oldu.
Dünya ağzına kadar suyla...

Babasının hastanede olduğunu haber vermediler.

HECE

Cihangir, kat iki, oda üç yüz on. Son
gece “Çoklu organ yetmezliği derler,
çekerler fişi” demiş Mehmet’e. Ben inandım
Mehmet’e ve rüyalarına.
Cüneyt’ti acı haber ulaştığında
ağlayan iki kişiden biri araçta.

Okyanusta uçan balık olmak isterdim.
Yürüyen sarımsaktım oysa. Sırılsıklam
sarımsak. Ve büyük sır
yine bir rüyayla açığa çıktı: Ayakkabıları
babamın
arş-ı alâya çakıldı!

Bir Giuliano Gemma bakışı yeterdi belki.
Seferden dönerken atını kaybeden kimdi ki?
Oda diplerinde kavrulan bendim oysa.
Hiç soğutur muydu içimi?
Sinsi bir hastalık gibi aramıza karışanlar..
Üzerine yağmur değmeyenler..
Tek kalemlikler..

:

Kalbinde ateş pişiren sefil aşçı.
Paranın iğfal ettiği mukavva esnaf.
İyiliğe mızrak atan mendebur.
Kaç harfli oldukları meçhul.
İblis ruhlular.
Hainin gizlisiydi bunlar.

Cevdet Karal

FALÇATA, KIŞ 1988

Bir anda avuç dolusu değil, üçer beşer suyla
Yutmak gerekiyormuş işi en çabuk bitireni...
Ölmeyip sakat kalmak da var, işte o tehlikeli
Elimdekinden altı kutu içen acilde kurtarılmış
Faydası olsa daha önce olurdu Anafranil'in

Bunca yıl yeter; fakat kör bıçak
Geride kalanları düşünsen vahşet
Kalbi oymak, gösteri kendini bir yerden atmak

Çatılardan sarkan buzlar birer urgan
Balkonlarsa ayağınla iteceğin sehpa,
Ecelle ölüm; dişleri dökülmüş fahişe
Vakti gelince duvakla giriyormuş içeri

Çalışmaya başladım, böyle geçti haftalar
Zoraki, yavaş yavaş... Bari bu da bitsin,
Okuyan hissetmesin benim hissettiğimi

Bir kutuya koymuşum, fark etmeden,
Azap veren düşünceleri, unutarak
Geri döneceklerini

Koparmam gerekti çok zaman sonra bir gün
Ivır zıvır şeylerin
Yazılı olduğu yapraklarını eski bir defterin,
En üst çekmecedeydi, aramadan buldum
Aklıma hiç gelmeyen falçatayı

İşimi gördü görmesine ama
Ya biraz kan kurumuştu üstünde
Ya da biraz paslıydı

HECE

Mustafa Muharrem

CETVEL

Pergelden bir melek ötedeyken
Kılıcım şaşkın
Sis çöken ilahiler gibi terlemekten
Kırlangıçta kahr
İşi ne dağların benimle
Yol niye hıncını gözlerimden çıkarır
Islık çalsam
Servilerin sevindiği saatlerde
Hora tepsem, sicim gibi kekeleşem
Umursamaz kalbin parendelerini toprak
Olacak şey mi
Gök unutulunca repliğini
Yaseminle kesişmek ve sen
Çisenti nedense biteviye kör
Tehlikeli sahnelerde nedense kederin
Yerine günahlarım dublör
Âhım terk etmek madeninden

Alnım
Nereye yapışmak istese
Tam oradan yarılıp yutar dünyayı
Sırtım sabaha yaslansa çürür güneş
Paslanır bütün fiiller doğmak, ağlamak,
Cezve, salıncak, vesaire
Ağaçların sağanak öncesi
Balonu kaçırın çocuk kadar verdiği fire
Bazı mecnun gölgelerin titreştiği yüzde
Karıncalar ve kahve
İyiliklerimde kötülüklerimde

Pergelden bir melek ötedeyken
 Hangi zambağın bakışı benimle
 Kayan yıldız arasındaki sınır
 Buruşuk bir gömlek mi gösteren harita
 Ölmek mi
 Yağmurun yakasını ölçen cetvel
 Bütün epik sanrılar, masallar,
 Kan malzemeleri, oyuncaklar ağarırken
 Zırhım kararmış
 Burç şaşı
 Cephe çapaklı
 Poyraz ne diye şarkıma çağır
 O seherin armonikaya düşman tavrı
 Kolonya kokuları,
 Karakollar, gazeteler, banka kuyrukları
 Var mı saçlarımın mayısa karşı bir anlamı
 Var mı fotoğrafımda deniz farkı
 Ne bahçe tanır artık beni ne ıtır
 Boşluğun tarzı bu
 Bakraçlar bir türlü alışmasa da
 Göğü perşembe, kalbi mecaz ıslatır

HECE

Mustafa Ruhi Şirin

EN ÇOK KIRILAN

*A. Cahit Zarifoğlu için**

Kadınlara düğmeli çocuk çağında
Gölgesinde saklambaç
Oynanmayan bir sokakta doğdum
Kılıç sesli abiler
Ağaçlara tırmanırken
Bendim, kalbinde Allah yazan

Sabahı çeker göğsüne
Güneşe yol yapan çocuk

Kandırılmaz toprağı ve kadını
Sonra doğandan başka kimse
Yasa farklı
En küçük önce kırılır
“-En çok onlar mı
“-en çok onlar

Duyar gibiyim ateşini
Hatırladıkça
Ne korkunç bir iklimdi çocukluğum
Çok genç yazdım
İşaret Çocukları'nın çocuğan öfkeleri

Avunmak yerine
Çizdikleri resimlerle
Öğrenmeli atlara birlikte binmeyi

Babamla hiç boy resmim yok
Kısa sürdü annemle babamın birlik günleri
Aşk çocuklar parlayınca
görülen ışıklardır
Değişse de zaman
Ve gökyüzü
Çocuklar havadan anlar

* İtalik dizeler A. Cahit Zarifoğlu

Mustafa Köneçoğlu

DÜNYA İÇİN ÜÇ ÜÇLÜK

Her kazada biraz daha sağ kalıyoruz
biraz daha sağ ve biraz daha yaralı
açılmıyor sert çarpınca hava yastığı

Herkesin başına gelen bir kaza bu
hava yastığı açılrsa da açılmasa da
yaşamak zorludur güzellik zorunlu

Aslında hep zorla dönüyor dünya
aslına dönmüyor iki ileri bir geri yalanıyla
ah inanır mıydık ona böyle güzel olmasa